

CHỮ CÀ TRONG TIẾNG VIỆT

Không biết có phải từ nguyên thủy tiếng cà được dùng để gọi loài cây quả không mấy giá trị cho nên khi tiếng cà được ghép vào với những tiếng khác để tạo thành những cụm từ nhằm diễn tả cách thế, hình thái, đặc tính của sự vật và con người, thì hình như tiếng gì kết hợp với tiếng cà cũng chỉ nhằm diễn tả cái mặt xấu, dở, yếu kém, hay có nhiều khiếm khuyết của một sự vật chứ không có tiếng cà nào nhằm diễn tả sự hay ho, sung mãn hoặc tốt đẹp cả.

Khi đánh giá sự vật hay con người thì loại dở dở ương ương được người ta gọi là loại "cà mềng" hay còn gọi là "cà là mềng". Người có vẻ như mất thần, không tập trung tư tưởng thì được gọi là "cà lơ". Chân bị đau khiến cho đi đứng cứ khập khiễng thì gọi là "cà nhắc". Chân mà bị cà nhắc có khi còn được gọi là "cà thọt" hay là "xi cà que".

Người nghèo ăn uống thiếu dinh dưỡng thì thân thể thường ốm "cà tong cà teo", hình dáng trông cứ như là que củi "cà khẳng cà kheo". Do cái bệnh ốm đói kinh niên cho nên đi đứng làm việc lúc nào cũng có vẻ uể oải theo kiểu "cà rịch cà tang", và thường thích "kề rề cà rà" chứ không xông xáo. Đường sá quê nghèo thì lồi lõm ổ gà, ổ chân trâu, khiến cho xe chạy không lăn bánh êm ả như trên xa lộ mà hay bị dòi xóc nên gọi là "cà tung". Những người đi đứng không vững chặc mà lúc đi lúc nhảy như con dê non thì gọi là "cà tưng".

Còn nhỏ mà không được đi học thì chỉ thích chạy "cà nhổng" ngoài đường. Người lớn mà vô công rồi nghề không biết làm gì thì thường hay "la cà" chỗ này chỗ nọ. Gặp nhau chuyện gẫu hoài nhiều khi không còn biết chuyện gì để nói đành phải nói theo kiểu "cà kê dê ngỗng". Do cái tật cà kê dê ngỗng mà sinh ra tật nói "cà rồn" tức là nói chơi nói dờn cho vui. Tuy nhiên đôi lúc vui quá cũng dễ sinh ra mất lòng gây bất hòa nên đâm ra "cà khía", có nghĩa là nói thọc ngang, nói xóc hông người khác. Nếu tự ái của người nào đó bị xúc phạm quá nặng thì người đó có thể lên cơn giận đột xuất làm cho hệ thống thần kinh không còn làm chủ được cái lưỡi phát âm khiến cho nói không nên lời, mà cứ lắp ba lắp bắp vấp vấp thành ra "cà lăm". Đúng ra thì cà lăm chính là tên gọi của một khuyết tật về nói bẩm sinh nơi một vài người mà khi sinh ra đã được trời ban cho họ một bộ máy phát âm không hoàn chỉnh, còn người bình thường thì chỉ cà lăm tạm thời rồi hết một khi cơn tức khí xung thiên đã qua đi.

Mặc dầu đã có nhiều tiếng được ghép với tiếng cà để diễn tả cái dở cái yếu kém nơi sự vật hay con người như đã nói trên, nhưng còn một tiếng nữa đáng nói đến nhất là tiếng "cà chớn". Thật ra thì tôi cũng không biết định nghĩa tiếng cà chớn này như thế nào vì tôi không có khả năng làm tự diễn, nhưng thường thì tiếng này được dùng để nói về người và cứ xem trong mối tương quan xã hội của mọi người đối với nhau thì người bị cho là cà chớn là người hay có những thái độ bốc đồng, những cách hành xử như ưa thọc gậy bánh xe hay phá thói những công việc chung, ăn nói thì lời lẽ tiền hậu bất nhất v.v...

Anh nào mà xây mộng ước với một cô nàng cà chớn là có ngày bị leo cây. Một ông chồng hiền lành mà rước được một bà vợ cà chớn là coi như cuộc đời và sự nghiệp cũng tiêu tùng. Bà vợ nào mà lấy phải một ông chồng cà chớn là chỉ ôm hận. Làm ăn với người cà chớn có ngày vỡ nợ. Kết bạn với người cà chớn có ngày mang họa vào thân hoặc bị bán đứng. Đắt nước mà được lãnh đạo bởi các chính khách cà chớn thì dân chúng chỉ có nước bị gây ăn mày. Khuyết Danh